

Norge dømt i Strasbourg i Strand Lobben-saken

Den 10. september ble det klart at Den europeiske menneskerettsdomstolen i Strasbourg dømte Norge for brudd på Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 8 i en sak hvor norske myndigheter hadde besluttet å frata mor foreldreansvar og tillate at et fosterbarn ble adoptert mot morens vilje.

Artikkel 8 i Den europeiske Menneskerettighetskonvensjonen (EMK) pålegger stater å respektere borgernes rett til familieliv. Det kan bare gjøres inngrep i retten til familieliv på visse vilkår.

Adopsjon er et særdeles inngripende tiltak som bare kan skje dersom det anses å foreligge ekstraordinære omstendigheter og anses å være til barnets beste. Siden Norge er forpliktet til å rette seg etter avgjørelsene fra domstolen, er det av stor betydning hvordan dommen skal forstås, og hvilke konsekvenser den vil medføre.

I dette nummer av Fosterhjemskontakt vil vi se nærmere på bakgrunnen for saken, begrunnelsen for dommen i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), og enkelte spørsmål som avgjørelsen reiser.

Dommen er omfattende, og her gjengis kun enkelte punkter. De som vil lese hele avgjørelsen kan finne dommen på vår medlemside.

Bakgrunn for saken

Trude Strand Lobben fikk sitt første barn i september 2008. Hun skal ha vært i en vanskelig situasjon under svangerskapet og uten fast bopel, og henvendte seg til barnevernet for hjelp. Den første tiden etter fødselen samtykket hun til opphold på mødre hjem, men trakk dette samtykket etter kort tid. Barnevernet var alvorlig bekymret for barnets vekt som var kritisk lavt, og

man anså at barnets liv var i fare når moren ville dra fra mødre hjemmet. Dette fordi moren ble vurdert til å ha begrenset omsorgsevne.

Akuttvedtak vedtak om omsorgsovertagelse

Akuttvedtak ble truffet og barnet plassert i fosterhjem. Mor påklaget vedtaket, men både fylkesnemnd og tingrett opprettholdt dette. Barnevernet begjærte deretter omsorgsovertagelse og fylkesnemnda besluttet dette. Det ble lagt til grunn at dette ville være en langvarig plassering og at gutten ville vokse opp i fosterhjemmet idet man anså at det var begrenset mulighet for endring. Fosterforeldrene ville dermed bli barnets psykologiske foreldre. Hvor mye kontakt mor skulle ha med barnet, måtte fastsettes slik at barnets tilknytning til fosterforeldrene ikke ble forstyrret.

Fylkesnemndas vedtak ble klaget inn for tingretten, hvor mor vant frem, men dette ble etter anke ikke opprettholdt i høyere instanser. Vedtak om omsorgsovertagelse ble dermed rettskraftig.

Vedtak om tvangsadopsjon

I 2011 traff fylkesnemnda vedtak om tvangsadopsjon i samsvar med barneverntjenestens begjæring. Mor hadde da giftet seg og fått et nytt barn. I tingrettens dom i 2012 ble vedtaket opprettholdt. Retten la blant annet vekt på at moren ikke var i stand til å

ivareta sønnens spesielle behov og at det ikke var utviklet tette nok bånd til barnet. Ved mors anke til Borgarting lagmannsrett, ble anke ikke tillatt fremmet.

Mor klaget på denne avgjørelsen til Høyesterett. Mor fremla uttalelse fra en sosialarbeider som nå bisto hennes familie i den nye kommunen hun nå bodde i, og som belyste familiens omsorg for deres nye barn. Det fremgikk her at mor hadde startet på en positiv utvikling og at sosialarbeideren ville fortsette å bistå familien. Mor fremholdt at tingretten hadde basert seg på eldre sakspapirer og ikke på situasjonen slik den forelå på avgjørelsestidspunktet. Man hadde heller ikke vurdert at mor ville helt miste kontakt med barnet om adopsjonsvedtaket ble opprettholdt. Barneverntjenesten fremholdt at barnet som saken gjaldt, var spesielt sårbar. Høyesteretts ankeutvalg opprettholdt beslutningen om ikke å tillate anken fremmet.

Sak for EMD i to instanser

Mor klaget saken inn for EMD som i 2017, **frikjente** Norge for brudd på EMK med fire mot tre stemmer. Her la flertallet vekt på at omstendighetene var så ekstraordinære at det kunne forsvare tvangsadopsjon ut ifra hensynet til barnets beste.

Etter klage fra mor kom EMD sitt storkammer i 2019 til motsatt konklusjon, og flertallet dømte Norge for

Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der advokat Marianne Oftedahl tar opp barnevernfaglige spørsmål. Marianne Oftedahl er ansatt i Norsk Fosterhjemforening som advokat og faglig ansvarlig.

Marianne Oftedahl

brudd på konvensjonen. Norge ble dømt til å betale mor en erstatning på rundt 250.000 kroner.

De 17 dommerne som var trukket ut til å dømme i storkammersaken var fra medlemslandene Italia, Hellas, Ukraina, Island, Malta, Tsjekkia, Litauen, Liechtenstein, Armenia, Luxembourg, Andorra, Slovakia, Finland, Ungarn, Georgia, Danmark og Norge.

Hva var begrunnelsen for at Norge ble dømt for brudd på konvensjonen?

Av de 17 dommerne var det 13 som stemte for domfellelse. Disse 13 delte seg i to grupper i forhold til begrunnelsen for domfellelse. Dette synliggjør at det er en stor indre spenning og uenighet i forhold til synet på hvor langt domstolen skal gå i overprøving av nasjonale lands avgjørelser og i spørsmålet om hva som er å anse som en krenkelse.

Flertallet av dommerne som stemte for fellelse (syv) la opp til en avgrenset prøvning av saken. De hadde en konkret begrunnelse for domfellelse av Norge knyttet til **prosessuelle** feil i saksbehandlingen fra den norske tingrettens vedtak om adopsjon i 2012. Siden dette er flertallets begrunnelse, er det denne begunnelsen som gjelder.

Mens de syv dommerne fokuserte på prosessuelle forhold rundt tingrettens avgjørelse i 2012, var de seks øvrige dommerne som stemte for fellelse av Norge, mer opptatt av det som skjedde **for** disse avgjørelsene, og den spesielle rettslige situasjonen i Norge. Disse dommerne pekte blant annet på at myndighetene handlet, helt fra starten av, feil ved at de ikke fulgte målet med gjenforening mellom mor og barn, men la opp til at barnet skulle vokse opp i fosterhjem.

Hva er konsekvensen av dommen for Norge?

Regjeringsadvokaten som fører saken for Norge, har opplyst at dommen i EMD **ikke** innebærer at det aktuelle adopsjonsvedtaket fra norske domstoler er opphevet, eller at barnet nå skal tilbakeføres til den biologiske moren. Avgjørelsen har ingen direkte rettsvirkninger i forhold til utstedte adopsjonsbevillinger eller norske rettskraftige avgjørelser. Avgjørelsen i Strand Lobben-saken dømmer Norge for brudd på Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, og som følge av dette, repareres krenkelsen ved å tilkjenne moren erstatning.

Regjeringsadvokaten fremhever at avgjørelsen fra EMD hovedsakelig er konkret begrunnet i omstendigheter som man ikke fant godt nok ivaretatt da saken ble behandlet i 2012 i det norske rettssystemet. Norske myndigheter vil nå se hvordan dommen mot Norge skal følges opp. I vurderingen av hva som skal skje videre, er det etter norsk rett alltid hensynet til hva som er barnets beste i dag, som vil måtte være avgjørende.

Norske eksperters uttalelse om avgjørelsen

På nettstedet Rett 24 har dekan Harald Søvig ved det juridiske fakultet i Bergen uttalt seg om dommen. Her kommer det frem at Søvig ikke anser at dommen ble så prinsipiell som forventet. Han påpeker dessuten at storkammeret kritiserte bevisgrunnlaget tingretten bygget på da den godtok adopsjonen. Det betyr at domstolen nå i enda større grad må være bevisst at man har et tilstrekkelig materiale i den enkelte sak. Søvig peker videre på at flertallet vektla at tingretten ikke i tilstrekkelig grad vurderte muligheten for at barnet kunne gjenforenes med sin mor, og

mors utvikling ble heller ikke vurdert. Det var lite som ble gjort for å forsøke å få samværene til å fungere. Det forhold at norske domstoler ensidig har lagt vekt på barnets beste og ikke prøvd å kombinere hensynet til både mors og barnets interesse, var også en svakhet flertallet pekte på.

Barneombudet uttaler seg på sin nettside: – *Vi må nok anerkjenne at vi i Norge har et annet utgangspunkt ved rettslige vurderinger som omhandler barn. I Norge er det barnets beste som skal være det førende og grunnleggende prinsipp. I andre stater veier nok hensynet til foreldrene noe mer enn hva det gjør i Norge*, sier barneombud Inga Bejer Engh.

– *Uavhengig av dette er det klart at norske myndigheter nå må se på praksisen rundt saker om tvangsadopsjon, og sørge for at vurderinger og begrunnelser er i tråd med menneskerettighetene. Tvangsadopsjon er svært inngripende og det må stilles sterke krav til begrunnelsene i fylkesnemnda og norske domstoler når staten foretar denne type inngrep*, sier barneombud Inga Bejer Engh.

Flere saker mot Norge i EMD

Det ligger flere klagesaker til behandling i EMD mot Norge som gjelder norsk barnevern. Disse skal, så vidt vi kjenner til, gjelde ytterligere saker om tvangsadopsjon, saker om begrenset samvær etter omsorgsovertagelser og akuttplasseringer.

Kilde: Avgjørelse i sak Strand Lobben and others v Norway 10. september 2019, Rett 24, Faktisk.no

